ಸಿ.ಆರ್.ಶ್ಯಾಮಲ *
ಡಾ॥ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ **

ಮೆಕೆನ್ಜಿಯ ಒಂದು ಅಜ್ಞಾತ ಸಂಗ್ರಹ

ಅನುವಾದಕರು, ಗ್ರಂಥಪಾಲರು ಹಾಗೂ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರು–ಇವರ ಕೆಲಸ ಎಷ್ಟೇ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅವರನ್ನು ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರುಗಳು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಪರಿಶ್ರಮ ಇವನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಅವರನ್ನು ಆ ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಮೆಕೆನ್ಜಿಯ ಕೆಲಸ ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ್ದು, ಮೌಲಿಕವಾದದ್ದು.

ಕಾಲಿನ್ ಮೆಕೆನ್ಜಿ (ಮೆಕೆನ್ಸಿ) ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕರ್ನಲ್. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಬಡತಿಯೂ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತ, ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಪ್ರೇಮಿ. ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಟೀಪೂಸುಲ್ತಾನನಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಶರು ಪಡೆದ ಪ್ರದೇಶದ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯ ಕೆಲಸ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹೋದ. ಮತ್ತಲ್ಲದೆ ಯಾರು ಸಿಕ್ಕರೂ ''ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ಪುರಾಣವುಂಟೇ? ವಂಶಾವಳಿ, ಇತರ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳು ಇವೆಯೆ? ನಿಮ್ಮ ಊರಿನ ಹಿಂದಿನ ಚರಿತ್ರೆ ಗೊತ್ತೇ, ನಿಮಗೆ?'' ಎಂದೆಲ್ಲ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ [ದೇವಚಂದ್ರನ 'ರಾಜಾವಳೀ ಕಥೆ'(೧೮೦೮) ಎಂಬ ಸಾಹಿತ್ಯಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ವಿದೇಶೀಯರಲ್ಲಿ ಇವನೇ ಮೊದಲಿಗ]. ಅವರುಗಳು ಕನ್ನಡ, (ತೆಲಗು, ತಮಿಳು) ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕಾವಲಿ ಬೋರಯ್ಯ, ಅನಂತರ ಅವನ ತಮ್ಮ ವೆಂಕಟಲಕ್ಷ್ಮಯ್ಯ ಇವರ ಮೂಲಕ ಬರೆದುಕೊಂಡು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡ, ತಾನೂ ಮಾಡಿದ. ಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಗಳ, ಮೂರ್ತಿಗಳ, ಮನುಷ್ಯರ ಚಿತ್ರ-ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಸಿದ. ಶಾಸನಗಳ ಯಥಾವತ್ ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿಸಿದ. ಬಖೈರು, ಕೈಫಿಯತ್, ಕಾವ್ಯಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ-ಇವನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಪಡೆದ . ಅಖಂಡ ೧೫ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅವನ ಈ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿತು. ಓರ್ವ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ತನ್ನದಲ್ಲದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಘಟನೆ ಅಗಾಧವಾದದ್ದು.

ಅವನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೌಖಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಸದರಿನಲ್ಲಿ (ಓರಲ್ ಹಿಸ್ಟರಿ) ಬರುವಂತಹದು. ಒಂದು ಸಣ್ಣ ನಿದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡುವೆವು: ತೆರಕಣಾಂಬಿಯಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮುದುಕನಿದ್ದ. ನೂರು ಸಂವತ್ಸರವನ್ನು ದಾಟಿದವನು. ಆದರೂ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇದ್ದಿತು. ೧೮೦೪ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಕೆನ್ಜಿ ಅವನನ್ನು ಎರಡು ಬಾರಿ ಕಂಡನಂತೆ. ಪೇಶ್ವೆ ಬಾಜೀರಾಯನು ೧೭೨೬ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಾಳಿ ಮಾಡಲೆಂದು ಬಂದಿದ್ದರ ಅನೇಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದನಂತೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಂದರೆ, ಅವನ ಪ್ರಕಾರ 'ಒಡೆಯರರ ಆಳ್ವಿಕೆ ಸುಖ-ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಿತು. ತೆರಿಗೆಗಳ ಭಾರ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೈದರ-ಟೀಪೂ ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಜೀವನ ಕ್ಲೇಶಕರವಾಗಿದ್ದಿತು.'

ಹೀಗೆ ಇದು ಮೌಖಿಕ ಇತಿಹಾಸವಾದ್ದರಿಂದ, ಮೆಕೆನ್ಜಿಯ ಕಾಲದ ೧೦೦-೧೫೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಬಂದಿದೆ.

---

* ನಿವೃತ್ತ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕಿ, ಮುಂಬೈ.
** ೯೦೯, ಆನೇಕ್ರಾಸ್, ೧೧ನೇ ಮೇನ್, ಮೈಕೊ ಲೇಔಟ್, ಬಿಟಿಎಂ ೨ನೇ ಹಂತ, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬೦ ೦೭೬.

ಅವನ ಸಮಗ್ರ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ, ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಮದ್ರಾಸದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು, ಈ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಿದ್ದದ್ದೇ. ಅವುಗಳ ಸೂಚಿಯನ್ನು ಕಳೆದ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಿಲ್ಸನ್ (೧೮೨೮) ಮತ್ತು ಟೇಲರ್ (೧೮೬೨) ಇವರೂ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ ಯುನಿವರ್ಸಿಟಿ ಹಾಗೂ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿಯವರೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ಆಯ್ದು ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗ ಮಾತ್ರ. ಅವನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗ್ರಹ-ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದ್ದು ಲಂಡನಿನ್ನ ಇಂಡಿಯಾ ಆಫೀಸ್ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಗ್ರಹದ ಒಂದು ಭಾಗ ಪ್ರಕಾಶನಗೊಂಡಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು "Mackenzie Collection, Part II; GENERAL" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನದು ಅರ್ಧ ಮುದ್ರಿತವಾಯಿತು, ಹೊರ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ, ಹೀಗಾಗಿ ಹೊರಗಿನವರಿಗೆ ಅದರ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಇಲ್ಲ.

ಇದನ್ನು ಜನರಲ್ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಮಾಹಿತಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತಕ್ಕೇ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ-ಕರ್ನಾಟಕವೂ ಸೇರಿದಂತೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರತಿಗಳು, ಸನದುಗಳು, ಸ್ಥಳ ಪರಿಚಯಗಳು, ಬಖೈರು-ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು, ನಕ್ಷೆ-ನಕಾಶಗಳು ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿವೆ; ಕಾವ್ಯಾನುವಾದಗಳು ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ಇವೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯವು ಎಂಬುದನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೆನಪಿಸ ಬಯಸುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅನುವಾದಗಳೇ ಏನಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವು ವಿಷಯದ ಇಲ್ಲವೆ ಕಾಲದ ಅನುಕ್ರಮದಲ್ಲೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ೬೫ ಕಟ್ಟುಗಳಿವೆ. ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ೧೦೦ ರಿಂದ ೪೦೦ರವರೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಒಟ್ಟಿನ ಮಾಹಿತಿ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ಪುಟಗಳಷ್ಟಾದೀತು. ಇನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮಾಹಿತಿಯು ೧೨ ಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಚದುರಿದ್ದು ಸುಮಾರು ೧೫೦೦ ಪುಟಗಳಷ್ಟು ಆಗಬಹುದು. ಕಾಲಮಾನದ ಪ್ರಕಾರ ೬ ರಿಂದ ೧೮ಈ ಶತಮಾನದ ಘಟನೆಗಳು. ಮಾಹಿತಿಗಳು ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಅದನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿಭಾಗಿಸ ಬಹುದು:

-ವಿಜಯನಗರದ ಪೂರ್ವದ ಚರಿತ್ರೆ.
-ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ.
-ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಪಾಳೆಯಗಾರರು.
-ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರು ಹಾಗೂ ಹೈದರ-ಟೀಪೂ.

ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ-ಮರಾಠಾ ಸಂಬಂಧ ವನ್ನು ತುಸು ಲಕ್ಷಿಸಬಹುದು.

ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆ ಮೆಕೆನ್ಸಿಯ ಶಾಸನ ಸಂಗ್ರಹದ ಬಗ್ಗೆ ಎರಡು ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕು. ಸುಮಾರು ಮೂರು ಸಾವಿರ ಶಾಸನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಅವನದು. ಅವನಂತೂ ಅವನ್ನು ಓದುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನಭಿಜ್ಞ. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಓದಬಲ್ಲವರೂ ಕೆಲವೇ ಜನ. ಅವರು ಯಾರೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಆನವಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಒಬ್ಬ ಇದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಮುಳಗುಂದದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಓದಲೆಂದು ಮೆಕೆನ್ಸಿ ತನ್ನ ವೆಚ್ಚದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನಂತೆ. ಇಂಥ ಸಮಗ್ರ ಶಾಸನ ಪಟ್ಟಿ ನಮ್ಮ ಸುದೈವಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ೧೮ನೆಯ ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿದೆ. ಸುಮಾರು ೮೦ ಪುಟಗಳ ಪಟ್ಟಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವಂಥವನ್ನು ಹುಡುಕ ಬೇಕು. ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರಲೂ ಸಾಕು. ಎಷ್ಟೋ ನಶಿಸಿ ಹೋಗಿರಲೂ ಬಹುದು. ಹೆಚ್ಚು ಸುರಕ್ಷಿತವಿರುವ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳು ಸ್ಥಳಾಂತರವಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಯತಿರಾಜ ಎಂಬವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟದತ್ತಿಯ ಶಾಸನ ದಾವಣಗೆರೆಯ ಹತ್ತಿರದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಕೆನ್ಸಿಗೆ ದೊರೆಯಿತಂತೆ.

ಇನ್ನೀಗ ಕಾಲಮಾನದಿಂದ ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ :

೧. **ವಿಜಯನಗರ-ಪೂರ್ವದ ಕಾಲ:** ಎಂದರೆ ಕದಂಬರ, ಹೊಯ್ಸಳರ ಕೆಲವು ವಂಶಾವಳಿಗಳಿವೆ. ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಅತಿರಂಜಿತ.

೨. **ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕಾಲ:** ವಿಜಯನಗರ ರಾಜವಂಶದವರ ಹಲವಾರು ಚರಿತ್ರೆ, ವಂಶಾವಳಿಗಳಿವೆ-ಬೇರೆ ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದವುಗಳು. ಅಂತಾಗಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಾಗಿವೆ. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ ಈಚೆಗಿನ ರಾಜರು ಹೊರಡಿಸಿದ ೧೭-೧೮ ಆಜ್ಞಾಪತ್ರಗಳಿವೆ. ಅಂತೂ ಅವರ-ಎಂದರೆ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ಕಾಲೀನ ಮಾಹಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿತವಾದ ಬಖೈರುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತ ವಾಗಿವೆ. ಒಂದು ಬಖರಿನಲ್ಲಿ ಅಳಿಯ ರಾಮರಾಯನ ರಾಜ್ಯಭಾರ, ಅವನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಏಳು ರಾಜಕೀಯ ವಿಭಾಗಗಳು, ಅವನ ಅಷ್ಟ ಪ್ರಧಾನರು, ಸೈನ್ಯದ ವಿಸ್ತಾರ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ಅಂದಹಾಗೆ ಕೊನೆಯ ರಕ್ಕಸತಂಗಡಿ ಯುದ್ಧದ ಕಾರಣವು ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ

ವಿದ್ದುದ್ದು ಹೀಗೆ: ಒಮ್ಮೆ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಮನೆಗೆ ಓರ್ವ ಫಕೀರನು ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಯ ಚಿಕ್ಕ ಜಲಾಶಯವೊಂದರ ನೀರು ಕುಡಿದನಂತೆ. ಆಗ ರಾಮರಾಜನು ಅವನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆ ವಿಧಿಸಿದನಂತೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಜಾಪುರ, ಅಹಮ್ಮದನಗರ ಸುಲ್ತಾನರು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಯುದ್ಧ ಸಾರಿದರಂತೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಜನಜೀವನ, ಶಿಲ್ಪ, ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಮೆಕೆನ್ಜಿಯು ತೆಗೆಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳು, ನಕ್ಷೆ, ನಕಾಶಗಳು ಅಪೂರ್ವದವಾಗಿವೆ. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಸಿಂಹಾಸನ, ಆನೆಗಳ ಲಾಯ, ದರ್ಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತರಿಗಾಗಿ ಇರುವ ಮಂಚಗಳ ಏರ್ಪಾಡು, ನಾಣ್ಯಗಳು, ಇನ್ನೂ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾದವುಗಳು. ವೀರನರಸಿಂಹ ಎಂಬವನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುದ್ರೆ ಇದ್ದು, ಮೇಲೆ 'ಶ್ರೀ'ಕಾರ, ಬದಿಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರು ಇದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿಯ ಒಕ್ಕಣಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ- 'ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೋವಿಂದ। ಗಣನಾಥದಾತ ವರ ಪ್ರಸಾದ। ಶ್ರೀ ಮದ್ರಾಜಾಧಿರಾಜ। ಪರಮೇಶ್ವರ ಶ್ರೀ ವೀರ। ಪ್ರತಾಪ ಶ್ರೀ ವೀರ। ರಪತಿ ಸ್ವಾಮಿ . . .'

ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಕಾಲ: ಈ ಕಾಲದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಬರಬೇಕು. ಅಂತಾಗಿ ಅವು ಮೊದಲಿಗೆ ದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯ. ಆದರೆ ಮೆಕೆನ್ಜಿ ನೇರವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭಗಳೂ ಇವೆ. ಉದಾ., ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ದರೋಜಿ, ಕಂಪಿಲಿ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಲಿನ ಊರುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಮೆಕೆನ್ಜಿಯು ಅವರಿವರಿಂದ ಕೇಳಿ ಬರೆದುಕೊಂಡದ್ದು. ತಲಕಾಡು ಮತ್ತು ಕಾವೇರಿತೀರದ ಶಿವ ಸಮುದ್ರ-ಈ ಪ್ರಾಚೀನ ಸ್ಥಳಗಳ ಚರಿತ್ರೆ 'ಮಹಾತ್ಮೆ'ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದೆ. ಸಿರಾ, ಪಾವಗಡ, ಬಾಣಾವರ, ಕಳಸ, ನಾಯ್ಕನಹಟ್ಟಿ, ತುರುವೇಕೆರೆ-ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಸ್ಥಳಗಳ, ತುಸುವೇ ಆಗಲಿ, ಚರಿತ್ರಾತ್ಮಕ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಅದರಂತೆ ಕಳಲೆ, ಮಾಗಡಿ, ಮಹಾರಾಜಾದುರ್ಗ, ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ-ಇವನ್ನೂ ಹೆಸರಿಸಬೇಕು. ಸ್ಥಾನಿಕ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯಬಹುದು. ಅಂದ ಹಾಗೆ 'ಕೆಳದಿ ನೃಪವಿಜಯ' ಕಾವ್ಯದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅನುವಾದದ ಪ್ರತಿ ಒಂದಿದೆ.

ಅದೇ ಚಂದ್ರಗಿರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಹಿತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚೇ ದೊರೆಯುವುದು- ಹಲವಾರು ದಾಖಲೆಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಗಜಪತಿಯನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಅದನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಮೂರು ಜನ ನಾಯ್ಕುಗಳನ್ನು ಅದರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದನಂತೆ. ಅದರಂತೆ ರಾಯದುರ್ಗ, ಇಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ನಾಯ್ಕುವಂಶದ ಪಾಳೆಯಗಾರಿಕೆ. ಇವರಿಗೂ ಪೆನುಗೊಂಡೆಯವರಿಗೂ ರಕ್ತಸಂಬಂಧವಿದ್ದಿತು. ಅಂತಾಗಿ, ಟೀಪೂನ ಸಂಗಡ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದರು.

ಆನೆಗೊಂದಿಯ ರಾಜರ ಬಗ್ಗೆಯಂತೂ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಪೂರ್ವದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇದ್ದ ರಾಜಮನೆತನ ಅದು. ಮುಂದೆ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಆಶ್ರಿತರಾಜರೆನಿಸಿದ್ದರೂ, ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಭದ್ರಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರು. ಮೆಕೆನ್ಜಿಗೂ ಆಗಿನ ಆನೆಗೊಂದಿಯ ರಾಜ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ನೇಹ. ಹೀಗಾಗಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಥಾನದ್ದಲ್ಲದೆ ಇತರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇವರ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಹರಿಹರದ ಓರ್ವ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಮಗೆ ಮೆಕೆನ್ಜಿಯ ಭೆಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಬರೆಸಿದ ರಾಯಸ ಒಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮೆಕೆನ್ಜಿಯು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೇರೂರಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ಇದು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

೪. ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕಾಲ: ಒಡೆಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ದಾಖಲೆಗಳು ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿವೆ. ಅದು ಸಹಜವೇ. (ಪೂರ್ವಾಧುನಿಕ 'ಪ್ರಿ-ಮಾಡರ್ನ್') ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ದಾಖಲೆಗಳು ಕನ್ನಡ ವಲ್ಲದೆ ಪರ್ಶಿಯನ್, ಮರಾಠೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದೊಂದು ವಿಶೇಷ. ಈ ಮೈಸೂರು ರಾಜರು, ವಿಶೇಷತಃ ದೇವರಾಜ, ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಇವರು ವಿಧಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ. 'ನರಪತಿ ವಿಜಯಂ' ಎಂಬ ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥವಿದೆ-ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ. ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ತಮಿಳು ಕಾವ್ಯ ಒಂದಿದೆಯಂತೆ. ಕಾವಲಿ ಬೋರಯ್ಯ ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದೆ.

ಹೈದರ, ಟೀಪೂಸುಲ್ತಾನರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು, ದಾಖಲೆಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಮಥಿಸಿದಾಗ ಹೊಸ ಅಂಶಗಳು ಹೊರಡಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆದ ಎರಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವೆವು. ಒಂದು-ಟೀಪೂ ಸುಲ್ತಾನ ಮತ್ತು ಜಾನ್ ಕನವೇ ಇವರ ನಡುವಿನ ಸಂಭಾಷಣೆ

(೧೭೯೨ರಲ್ಲಿ). ೫೮೬ ಪುಟಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ದಾಖಲೆ ಇದು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು-ತನ್ನ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಟೀಪೂಸುಲ್ತಾನನು ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪರ್ಶಿಯನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಸದ್ ಅನ್ವರ್ ಹಾಗೂ ಗುಲಾಮ್ ಹುಸೇನ್ ಎಂಬುವವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದುದು. 'ನಸಾದ್-ಎ-ನಾಮಾ-ಎ-ರಾಜ್ ಮೈಸೂರ್' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆ ಚರಿತ್ರೆ ೧೭೩೪ಕ್ಕೆ ತಡೆದು ನಿಂತಿದೆ. ದಿವಾನ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ದಾಖಲೆಯಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಆತನ ತಪ್ಪು ಹುಡುಕುವೆವೆಂದು ಕೆಲವರು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ, ಒಂದೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

೫. **ಕರ್ನಾಟಕ-ಮರಾಠಾ ಸಂಬಂಧ:** ಕರ್ನಾಟಕದೊಡನೆ ಮರಾಠಿಗರ ಸಂಬಂಧ ೧೪ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದಲೇ ಇದ್ದುದ್ದರ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟನಿದರ್ಶನ ಮೆಕೆನ್ಜಿಯ ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ಹರಿಹರನು ೧೩೯೪ರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾದನಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಪಟವರ್ಧನ ಕುಟುಂಬದ ವಿಷ್ಣುದೀಕ್ಷಿತ ಹಾಗೂ ಅನಂತದೀಕ್ಷಿತ ಎಂಬುವವರಿಗೆ ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಛತ್ರಪತಿ ಶಿವಾಜಿ ಮತ್ತು ಅವನ ತಂದೆ ಇವರ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಬಂಧ ತಿಳಿದ ಮಾತೇ ಆಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಮೆಕೆನ್ಜಿಯೇ JASBಯ ೧೩ನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶಹಾಜಿ-ಶಿವಾಜಿ ಇವರ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅವನೇ ಮೊದಲಿಗೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದವನು. ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಡಚ್ ದಾಖಲೆಯೊಂದಿದೆ-ಅನುವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ. ಪೇಶ್ವೆಯ ಬಾಳಾಜಿ ಬಾಜೀರಾಯನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸನದು ಮೂಲತಃ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದು, ಅದರ ಆಂಗ್ಲ ಅನುವಾದವೂ ಮೆಕೆನ್ಜಿಯ ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದೆ. ಪೇಶ್ವೆಯರು ಪುಣೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದವರೆಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೆ. ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯ ಕೋಟೆಗಳು, ಸ್ಥಳಗಳು- ಇವುಗಳ ಮಾಹಿತಿ ಬೇರೊಂದು ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ಆದರೆ ಮರಾಠೀ ಪ್ರದೇಶಗಳೇ ಆಗಿರುವ ರತ್ನಾಗಿರಿ, ಮಿರಜ, ನಾಗಪುರ, ಮತ್ತು ದೌಲತಾಬಾದ ಅಲ್ಲದೆ ತಮಿಳು ನಾಡಿನ ಜಿಂಜಿ ಇವುಗಳ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು ಮೆಕೆನ್ಜಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದೊಂದು ವಿಶೇಷ. ಅದರಂತೆ, ಮದ್ರಾಸಿದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸತ್ತೆ ಹೇಗೆ ಮೊದಲಾಯಿತೆನ್ನುವುದರ ಒಂದು ದಾಖಲೆಯೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೊರೆತದ್ದಾಗಿದೆ. 'ಚೋಳರಾಜಾಂಚೆ ಕಥಾ' ಇದೊಂದು ಮರಾಠಿ ಬರಹ. ಅದನ್ನು ತಂಜಾವೂರ ನಿವಾಸಿ ವೆಂಕಟರಾಯ ಎಂಬುವವನು ಅನುವಾದಿಸಿ ಮೆಕೆನ್ಜಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

'ಬಲ್ಲಾಘಾಟ್' ಎಂಬುದು ಪದೇ ಪದೇ ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದುವೇ ಈಗಿನ 'ಪಾಲಘಾಟ'. ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜರ ಕೈಕೆಳಗೇ ಇದ್ದಿತು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ದಾಖಲೆಗಳು ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿವೆ. ಗಣನೀಯ ಮಾಹಿತಿಯೂ ಇದೆ. ವಿಸ್ತಾರ ಭಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಹೋಗಿಲ್ಲ.

ಅದೇ ಸೊಂಡೂರು, ಗುತ್ತಿ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಬೇಕು. ಇವೆರಡೂ ಘೋರ್ಪಡೆ ಮನೆತನದವರ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದವುಗಳು. ಈ ಮನೆತನದ ವಂಶಾವಳಿಯ ೨-೩ ಪಾಠಭೇದ ಪ್ರತಿಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. 'ಘೋರ್ಪಡೆಯಾಂಚೆ ಕೈಫಿಯತ್' ಎಂಬುದೂ ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ದಾಖಲೆಯೇ. ಸೊಂಡೂರು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ 'ಲೋಹಾಚಲ ಮಹಾತ್ಮೆ' ಯನ್ನು ಮೆಕೆನ್ಜಿ ಇಡಿಯಾಗಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿಸಿ ಇರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮೂಲ ಭಾಷಾಪ್ರತಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ-ಎಂದಾದರೆ ಮೆಕೆನ್ಜಿಯದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಹಿರೇಹಾಳ ಎಂಬುದು ಸೊಂಡೂರಿನ ಹತ್ತಿರದ ಘೋರ್ಪಡೆಯವರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಊರು. ಆ ಊರ ಹೆಸರಿನ ಕೈಫಿಯತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಘಟನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಟೀಪೂ ಹತನಾದ ಮೇಲೆ, ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರೇಹಾಳ, ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಆಗಿನ ಘೋರ್ಪಡೆ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕನ ತಮ್ಮ ವೆಂಕಟರಾಯನು ಅದನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಬ್ರಿಟಿಶರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ನೇರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು!

ನಮಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೋರಿದ್ದೆಂದರೆ, ಮೆಕೆನ್ಜಿಯು

ದೊರಕಿಸಿದ ಅನೇಕಾನೇಕ ದಾಖಲೆಗಳು ಮೂಲ ಮರಾಠೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದು 'Translated from Marathi' ಎಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಎಂದರೆ ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ, ಅಗತ್ಯಬಿದ್ದರೆ ಲಿಖಿತಗೊಳಿಸಬಲ್ಲ ಅನೇಕರು, ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜರ, ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ಬಳಿ ಇದ್ದರು ಎಂದು ಹೇಳ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡವು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ (ಬಳಕೆಯ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು). ಅದೇ, ಪರ್ಶಿಯನ್, ಉರ್ದು ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಇವು ಮಾತ್ರ ಮಧ್ಯಯುಗೀನ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವಾಧುನಿಕ (Pre-modern) ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸಿದುವೆಂದೇ ಹೇಳ ಬೇಕು.

ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ಮುನ್ನ ಒಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕು. ಈ General ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮಗ್ರಿ ಏನೋ ವಿಪುಲವಾಗಿದೆ. ಅದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ?

ಬಖೈರು-ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು ತಲತಲಾಂತರದಿಂದ ಕೇಳಿಬಂದಷ್ಟನ್ನೇ ದಾಖಲಿಸಿರುವ ವಂಶಾವಳಿ ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆಗಳು, ಹಾಗೆಯೇ ಮುದುಕರು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು- ಇವುಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಂಬಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರವರಿಗೇ ಬಿಟ್ಟದ್ದು. ಹಾಗೆಂದು ಇವುಗಳ ಮಹತ್ವ ಹಾಗೂ ಉಪಯುಕ್ತತೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕುಂದು ತಟ್ಟಲಾರದು.

O